

Vychází 1., 10., 20. každého měsíce o 10. hod. Expedicí se nachází v obchodnictví musikalí u „Beethovenu“ u Roberta Veita v Nových alejích č. 116. Kdo všechna čtyři čtvrtletí odebere, obdrží praemii.

DALIBOR.

Předplácí se: čtvrtl. 1 zl. půll. 2 zl., celor. 4 zl. rak. č. S poštou: čtvrtl. 1 zl. 15 kr., půll. 2 zl. 30 kr., celor. 4 zl. 60 kr. rak. čísla. Pro státy německé: půll. 1 toľ. 10 nov. gr., celoročně 2 toľ. 20 nov. gr.

Hudební časopis s měsíční notovou přílohou a s roční praemií.

Odpovědný redaktor:

Emanuel Meliš.

10. srpna.

Nakladatel:

Robert Veit.

Má hvězdička *).

Hvězdičko má, již se svítá,
Jdi má hvězdičko, jdi spát,
Tichá noc až svět uvítá,
Zas mne k sobě budeš zvat.

Mysl hyne, zrak umírá,
Osloněn tvou jasností,
Čas ni věk však neubírá
Luzným zářím skvělosti.

Když mé vzdechy k bohům vlály,
Morany že vzhledy zlé
Milence v hrob upoutaly
Zplněny jsou prosby mé.

Hvězdou utvořili tebe,
Abys nočním závojem
Obhalené kráslic nebe
Trudnou potěšila zem.

Antonie Körschnerova.

*) Kdo z našich skladatelů píseň tuto nejlépe pro hlas altový úplně prokomponovanou v hudbu uvede a nám ji do 1. září zašle, obdrží od redakce podobizny „Slavíka a Tomy.“

O registrování čili o oučelu a umění přiměřeného použití hlasů varhaních.

I. O registrování vůbec.¹⁾

Pravé užívání a vkusné sestavení rejstříků jsou vlastnosti, které si každý varhaník přiosobiti musí. Jako šikovný malíř účelním volením barev, a obratný instrumentální komponista použitím charakteru rozličných nástrojů a rozdělením úkolů na jednotlivé z nich dojem

¹⁾ Tomuto článku měla by předcházeti úplná znalost charakteru a tónové velikosti všech stávajících varhaních hlasů, a měla by o sobě zvláštní pojednání tvořiti. Náš list ale nedovoluje pro tu dobu tak obsírné pojednání, pročež, kdekoliv uznáváme

způsobiti umí, podobně musí varhaník při svých varhaních, které skutečný orchestr, s více neb méně nástrojemí opatřený, představují, účelnou a zrale přemyšlenou volbou rejstříků příznivou stránku vynajíti. K tomu náleží *znalost charakteru tónové velikosti rozličných hlasů varhaních*, a protož se varhaníkům a příznivcům varhan študium jich co nejvřeleji doporučuje. Jsou rejstříky, které buď *samotně*, buď ve spojení s jinými užívány býti mohou, jsou to *hlavní a základní hlasy*²⁾. Stávají ale ještě jiných, které ani o sobě, ani dohromady *bez* spojení se základními hlasy použity býti nemohou, tyto nazýváme *mimotní aneb doplňovací hlasy* (Neben- oder Füllstimmen)³⁾ a *míchané hlasy aneb mixtury*⁴⁾.

potřebu jen povrchního přehledu, připojujeme to nejdůležitější o tomto předmětu v následujícím článku.

²⁾ K těmto náležejí rejstříky, udávající tón, jehož jméno a písmenu příslušný kláves má, tak na p. udáme-li kláves C, bude slyšeti tón C, který ale podle velikosti tónové vytaženého rejstříku buď hlub nebo výše zní, dle toho, zda 32-, 16-, 8-, 4-, 2-, 1stopový je. Všecky rejstříky stejných velikostí zhůru uvedených patří tedy k hlavním a základním hlasům, bez ohledu, zda v manuálu či v pedálu stojí. Jsou to tedy veškeré *principály* se svými odvislými *oktávami a superoktávami, gamba salicet* a j. p., pak všecky rejstříky, které s jmenem *fléty* poznamenány jsou, n. p. *dvojnásobná fléta, rourová fléta* a j., konečně všecky rourové stroje jako *posauna, trompeta, oboe* a j.

³⁾ Tyto nedají tón slyšeti, který kláves udává, nýbrž uslyšíme, když to na př. kvintový rejstřík jest, na klávesu C, tón G; je-li to tercový rejstřík, na C, tón E. Výška či hloubka tónu závisí též od tónové velikosti rejstříků. Toto oddělení obsahuje všecky rejstříky, které jméno kvinty (vyjma šumící kvinty) neb terce mají, nechť si pak v manuálu nebo pedálu se nachází. Velikost kvintového rejstříku jest $10\frac{2}{3}$ (12), $5\frac{1}{3}$ (6), $2\frac{2}{3}$ (3), $1\frac{1}{3}$ ($1\frac{1}{2}$) stop^{*}), velikost terce $6\frac{2}{5}$, $3\frac{1}{5}$ a $1\frac{3}{5}$. (Při starých varhanách přichází terce častěji pod jmenem *sexta*). Kvintové a tercové rejstříky nemohou samy o sobě býti užívány, nýbrž sloužejí k tomu, by celku jakousi plnost dodaly, a mezery vůbec, kteréby mezi hlavními hlasy a mixturami povstaly, vyplnily.

^{*} Na před postavená čísla velikosti jsou ta pravá, v závorce připojená, nepravá, ačkoliv v mluvě varhanářů

Poslední dva druhy slouží jen k sesílení a k zosílení základního hlasu, a jsou v ohledu jejich velikosti mensury a intonace od těchto závislé. Při zpěvu osadníků nechají se nejlépe použítí ony základní hlasy pro manuál, které lidskému hlasu nejprůměrnější jsou, a s ním největší příbuznosti mají totiž: všechny 8-stopové hlasy bez výminky, pro pedál pak všechny 16-stopové rejstry, které na potom bas k oněm 8 stop. manuálu tvoří. Chceme-li tón varhan o něco sesílití aneb povystoupnouti nechati, mohou se v manuálu 4 a v pedálu 8 stop. základní hlasy připojiti. K prostředně silnému registrování použijí se mimo již vytažených rej. ještě mimotní nebo doplňující hlasy, které ale, poněvadž na příslušných klávesech buď kvinty nebo terce, nikdy ale základní tón slyšeti nedají, *nikdy co nejvyšší aneb nejmenší hlas* v sestavení rej. přijíti nesmějí, nýbrž vždy semo patřícími vyššími superoktávy, které v manuálu obyčejně po 2, a v pedálu po 4 stopách přicházejí, se přikryti musí. Konečně, by se varhanímu tónu největší ostrost dala, povytáhnou se míchané hlasy aneb mixtury. Z celého tedy, co jsme pravili, vyplývá, že jsou *čtyry* hlavní způsoby, jak se varhany registrovati mohou.

(Pokračování.)

Slovo o českých národních písních.

Podává L. Zvonář.

(Pokračování.)

Z písně národní se dá nejlépe soudit na nadanost k hudbě kterého národa. Národ, jehož písně mají do sebe *celost, jednost a souměrnost*, má větší nadanost

obyčejná jsou; zdá se, že povstaly buď z příliš velké pohodlnosti, buď příliš velké opatrnosti. Bezpochyby k uvarování zlomků a nedorozumění přijal se rovný počet, tak že se kvintovému hlasu díl přidal, který mu ke skutečné velikosti scházel.

*) Tento způsob má při každém klávesu více píšťal, které v oktávu, čistou kvintu a velkou tercií naladěny jsou, tak že na každém klávesu dle většího neb menšího počtu píšťal více neb méně úplný (tvrdý) trojzvuk slyšet jest. Mámeť více druhů *míchaných hlasů*, neboli *mixtur*, které opět zvláštní jména mají, poněvadž v dispoicí, t. j. v jakosti, velikosti a naladění jim přidělených píšťal od sebe se odchyľují; sem náležejí rejstříky: *Cornett, Cymbal, Šumící kvinta, Scharf, Sesquialtera, Tertian* a j.; též také je jeden rej., který se zvláště *Mixturou* nazývá a od uvedených druhů rozeznávati se musí. Při míchaných hlasech, poněvadž z většího dílu jen malé píšťaly obsahují, neudává se velikost podle střeviců, jako při předešlých dvou druhích rej. (aspoň jen z řídka kdy), nýbrž jenom kolika hlasy ohsazena jest, pročť říkáme u. p. mixtura 4násobná, cymbál 2násobný a t. d. Při 4násobném rej. stojí tedy 4 píšťaly, při 2násobným dvě píšťaly na jednom tónu.

a více smyslu pro hudbu než onen, u kterého tyto vlastnosti pohřešujem.

Nechť vezmem z českých písní kteroukoliv, shledáme, že každá má tyto tři vlastnosti. Vlastnosti ty nejsou přiučeny, nýbrž vrozeným smyslem pro hudbu diktovány.

V českých národních písních poznáváme dvojí hlavní ráz. V jedněch vane mužnost, jakási drzost v dobrém smyslu slova, odhodlanost i otrlost; v druhých zcela opak toho: někdy neobyčejná něžnost, rozmar, jakási rozvázalost i veselost. První jsou v moll-tónu a mají nejvíce velmi charakteristický rytmus; druhé jsou v dur-tónu a mají dílem obyčejný, dílem vybraný rytmus. První náležejí starší, druhé novější době. Jak si to vysvětlit, že jeden a týž národ písně tak se lišícího rázu má? Máme za to přijmouti, že se tokem času ve svém cítění tak změnil? — To sotva. Abychom si to vysvětlili, musíme se trochu v dějinách své vlasti poohlédnouti. Vůbec jest známo, jak horlivě se náboženství křesťanské v Čechách rozšiřovalo, jak se zde kláštery pilně stavěly, jak do nich německých mnichů se uvádělo, a jak se o to usilovalo, aby se římskými papeži sankciované církevní hymny a jiné zpěvy v Čechách zavedly a rozšířily. Horlivost tato dosáhla v XI. a XII. století nejvyššího stupně. V mnohých klášterích neustával zpěv dnem i nocí. Lid se při službách božích součástňoval. Jakž tedy mohlo jinak býti, než že si národ smyslem pro hudbu tak nadaný, tento způsob zpěvu navykl i tak si jej osvojil, že se mu skoro přirozeným stal? Měl-li, jako že měl, dříve svůj vlastní zpěv, ten zajisté tímto novým potlačen byl, zvláště byl-li mu, jak se domnívat můžeme, zabraňován. Poněvadž ale v římském choralu užívané toniny jsou více moll- než dur-rázu, vysvětlíme si tak, jak české kostelní i světské písně staré doby ráz moll-tónu přijaly. Žeby moll-tón výhradně slovanský byl, nedá se odůvodniti ani přirozenými ani psychologickými důvody. Pravý moll-tón jest prostému člověku tak nepřirozený a nepřístupný, že buď nikdy aneb velmi z těžka jemu se přiučí. Moll-tón jest docela umělý, tak jako celá soustava církevních tonin umělá byla. Kdekoliv se římský choral vyskytl, musil s přirozeným citem lidu zápasit, aby se ve své ryzosti udržel. Proč byly stále nářky na porušování římských nápěvů? Pro to, že soustava jejich umělá, skoro nepřirozená, přirozenému citu se přičící byla. Pravili jsme, že nemá důvodů mínění, že by moll-tón slovanský byl, nepodali jsme ale žádného důvodu, proč by tomu tak bylo. Místo důvodu položíme tyto otázky: proč jsou všechny pozdější písně národní v dur? proč se za našich časů žádná píseň v moll-tonu od lidu nesložila? a proč jsou nej-

starší kostelní písně, které mimo vplyv římského choralu složeny byly, v dur? Na otázky ty nám snad někdo odpoví asi takto: pro to, že snad pozdější ráz hudby také na českou píseň vplyvu měl; pro to, že i římský choral dur-tón nevyklučoval. Na to se tážeme: proč zachovala tedy vzdor tohoto vplyvu novější hudba česká národní přec svou původnost; proč nepřijala tedy jakýs ráz povšechný? a proč naši předkové v accomodování si hymnův římských zhusta v dur-tón přecházeli, jevíce tak vždy větší náchylnost k jasnému dur-tónu?

Pozorujeme, že jsme zašli trochu dál než byl původně náš úmysl. A—však bylo třeba toto předeslati. Získali jsme tak alespoň pevnou půdu, a hodili alespoň jiskru k osvětlení předmětu, který čtenářům svým milým představujeme. Víme, že jsme si obrali předmět veledůležitý pro nás. Záleží mnoho na tom, aby se poznalo, co jest našeho, co se z domácího zdroje vyprýštilo. Naši hudbu lze jen hledati v domácí národní písni, a tudíž třeba, abychom k té se vraceli, ji skoumali, a to tím více, an se cizí hudební živel stále u nás zmáhá. Máť naše hudba co do melodie a harmonie, zvlášt však co do rhythmů, tolik původnosti do sebe, že zasluhuje všechnu pozornost domácích hudebních umělců.

(Pokračování.)

Slovo o plechových dechových nástrojích.

Podává J. B—ý.

(Pokračování.)

By se mezera chybučících tónů poněkud vyplnila, uvedla se v novějším čase u lesnic jiná metoda ve skutek, kteráž se od milovníků honby velmi užívala.

Původní, velkému kolu podobný nástroj byl zhotoven v malé formě, tak že se jednou rukou pohodlně držeti mohl, co zatím druhá do trychtýře (nálevky) se položila. Tím se odejmula nástroji drsnost a drčivost a nástroj měl pak libezný a jemný tón, jenž takové obliby došel, že pro tuto dobrou vlastnost velmi brzy do harmonie dřevěných nástrojů přijat byl a že se až na dnešní dny jím mnohých krásných účinků docíliti dá*). K tomuto příjemnému tónu přispívá ostatně způsob stavby nátrubku velmi mnoho, jelikož tento hned při nasadě z nitra méně kotlovitým vývrtem vyniká a velmi poznenáhla ubývavě do úzkého rozměru (Mensur) vbíhá.

Kladení rukou do trychtýře bylo příčinou, že se

obratým pohybem a tlakem rukou na vnitřní stěny trychtýře sloup vzduchový zoužil a tím každý přirozený tón o půl tónu snížil. Takto dosažené tóny jmenují se *tóny dušené* (Stopftöne.) Tak dá se rukou při spoluúčinkování myslečí schopností, jenž při zacházení s dechovými nástroji prvním faktorem jest, docílit a vynutit, že se po $\underline{c}$ též $\underline{H}$, po $\underline{g}$ též $\underline{fis}$, po $\underline{c}$ též $\underline{h}$, po $\underline{e}$ též $\underline{es}$, po $\underline{g}$ též $\underline{fis}$, po $\underline{b}$ též $\underline{a}$, po $\underline{c}$ též $\underline{h}$ a po $\underline{d}$ též $\underline{cis}$ atd. intonovati může.

Celý tón, neb tercii, neb ještě nížeji vymačkati, jest s více těžkostmi spojeno. Jest k tomu mnoho umělosti a cvičení zapotřebí a takové příliš vynucené tóny nedělají též žádného dobrého účinku; jsouť *komolé* a *bezexvučné* a pročež vyhýbali se jim též pečlivě skladatelé.

V jednoduchém zpěvu neb v solových kusech znějí tyto dušené tóny zvláště příjemně, osvojí-li si trubač obratnost, že přirozený tón s vymačkaným v jednorodou barvitost tónu přivede. Nejlepšího účinku se dosáhne, když *přirozený tón* na dobrou a *dušený* na špatnou taktní čtvrt připadne; v opačném případě musí se přirozený tón více dusit, aby se mačkanému co do barvitosti tónu podobal. Historie hudby může i v naší vlasti se vykázat mnohými a velkými umělci, kteřížto touto methodou velkého úspěchu dosáhnuvše, znamenitými se stali.

Též klapky užívají se nyní z větší části u lesnice. Znamenití virtuosové E. Löwy a Hošek byli, pokud víme první, kteřížto tyto *lesnice s klapkami* hned při vzniku přijali; avšak spojovali s ní spolu ještě vždy půltónové mačkání, zbudili tím za svého času velkého podivení a platili zvláště ve Vídni jakož i jinde za obratné trubače; ano jejich pověst je ještě u mnohých z nynějšího pokolení v dobré paměti*).

Vkládání ruky do trychtýře činí trubače též způsobilejším k docílení čistšího ladění. Potřebujeť toliko ruku více méně tam vložití a již může tím tóny o mnoho zvýšit neb snížit, jakéžto výhody ostatní plechové nástroje nemají.

Zkoušelof se též vymačkané tóny na polnici vyluzovati; avšak k tomu účeli musel se nástroj s rovné do kosé polohy přivesti, by se ruka do malého trychtýře pohodlněji položiti mohla. My sami znali a slyšeli jsme takové umělce n. př. jistého *Kohouta* a c. k. dvorního trompetistu *Khayla*. Toto zacházení s polnicí nedošlo ani všeobecné pochvaly ani následování a upustilo se za tou příčinou od něho, jelikož nedostatečné bylo.

K vyvedení orkestrálních hudebních kusů starších

*) U vrchnosti museli druhdy myslivci a sloužící dobrými trubači býti; ano vrchnost dala i takové lidi v Paříži na nástrojích těchto učiti, kdež myslivost v 16. a 17. století v plném květu byla.

*) Jejich krásný tón, umělost a ušlechtilý způsob přednesu neobjevil se až posud u nás. Red.

skladatelů n. př. Glucka, Haydna, W. Mozarta atd. ne-
třeba chromatických lesnic a polnic; k tomu vystačí tak
zvané „*invenční nástroje*“ s násadami oblouků úplně;
ale k provedení kusů dle nového a nejnovějšího fa-
çonu jsou nástroje s klapkami nevyhnutelně zapotřebí.

Foukači na plechové nástroje musejí za nynějších
časů opatření býti s mnohem větší myslí schopností
a hudební vzdělaností než jindy.

Jindy bylo jim třeba jen v „*Tutti*“ barvu přizná-
vati; *nyní* musejí zhusta samostatně vystupovati a mimo
to v transponování se úplně vyznati, což zajisté při
zacházení s plechovými nástroji ne snadnou úlohou jest.
Transponování užívá se za novějších časů tak zhusta,
že není času k nastrkování oblouků do jiných tónin;
než na štěstí může se na nástroje s klapkami do všech
tónin troubiti.

Těžkosti, jež foukač při provozování své partie
*a jak se samo sebou rozumí při produkcích, jež
pravému umění vyhověti mají*, překonati musí,
těžkosti tyto může jen ten posouditi, jenž se na tyto
nástroje troubiti učil.

(Pokračování.)

O kostelní hudbě v Praze.

Podává F. L—ý.

(Pokračování.)

(Varhanní hra v chrámě u Dominikánů a u Marie Sněžné.)

V chrámě u Dominikánů jest za varhaníka usta-
noven žák naší výborné varhanické školy pan *Čaboun*,
syn varhaníka v chrámě Týnském. O žácích téhož
ústavu uvykli jsme vždy něco potěšitelného sdělovati;
avšak tentokráte nejsme s to, bychom hru pana *Ča-
bouna* do nejlepšího světla postaviti mohli. Poznát se
ovšem při prvním poslechnutí na hře p. *Čabouna*, až
k jistému stupni prodělaná škola a lepší směr hudebního
vuusu; avšak vlastnosti tyto nevystačí, aby ve svém
postavení co varhaník *výborným* se nazvati mohl. Uči-
nivše zmínku v předešlém čísle těchto listů o výkonech
tohoto varhaníka musíme ještě podotknouti, jak dalece
p. *Čaboun* způsobilý jest k doprovázení chorálů a sklá-
dání předeher, meziher a doher.

Dne 6. lipna byli jsme přítomni o 10 hodinách
ráno svatě tiché mši u Dominikánů, při níž se před
pozdvihováním píseň „Před Tebou se klaníme“ a po
pozdvihování píseň k sv. Anně „Já jsem si vyvolil“
hrála. *Předehra* vyhověla obyčejným požadavkům až
na některé *hledané* harmonické obraty, kteréž k cho-
ralní předeře nepatří. Písni byly nepřislušné harmo-
nie podkládány a směřovaly k tomu účeli, aby se obe-
censtvo varhaníkově obratnosti u spojování a známosti

akkordů obdivovalo. Avšak obratnost tato nebyla zde
na svém místě; neboť varhaník má dobře uvážit, že se
tu obírá jednoduchou národní písní, chrámu náležející a
že se tu každé umělé a frappantní harmonisování vy-
loučiti má, anto se k doprovázení choralu *jedině* troj-
zvuky se svými prvními obraty, dále doškálné septimové
akkordy, jakož i průchodící noty s obratností a s krás-
ným účinkem způsobené nejlépe hodi. Mezi hry byly
příliš rychle vyvedeny a taktéž kvapně vpadl varhaník
se začátečním akkordem písně po dohře, jakoby se o
odzpívání předeřsaného počtu slok jednalo. Toto po-
čínání není sluchu milé a povážlivý varhaník, jenž pří-
sně rhytmicky cítí, dá závěreční akkord nejen při jednot-
livých úlomkách choralu alebrž i při dohrách náležitě
vyzníti. Co se bažení po novějších a barvitějších harmo-
nisování choralu týče, musím podotknouti, že naši mladí
varhaníci dávše se několika frappantními postupy akkordů
unesti do podobných vad padají, co jsem též u obrat-
ného při chrámě sv. Vojtěcha ustanoveného varhaníka
pana *Smolika* pozoroval. K doplnění této zprávy slušno
uvésti, že pan *Čaboun* proti všem pravidlům mezi hry
s *pedálem* přednáší a též poměr pedálu k manualu
určiti nerozumí. Je-li v manualu principal vytažen,
dostačí pedálu silný *šestnáctistopový register*. Kvin-
tového registru pedálu užívá se toliko při plném stroji.

Dne 2. srpna slyšeli jsme o 11 $\frac{1}{2}$ hod. hru var-
haníka v chrámě u Františkánů.

Varhaník, jenž získav si již dobré jméno mezi
varhaníky Pražskými, jedno z nejprvnějších míst zaujímá,
musí větším a přísnějším požadavkům vyhověti. Zde
vymlouvá užitého měřítka kritiky tím více ta okolnost,
spatřimeli, že varhaník již v letech pokročil a tudíž
že skrz na skrz vzdělaným a vytríbeným varhaníkem
býti může. Týž výrok platí o p. *Müllerovi*, varhaníku
svrchu udaného chrámu.

V celku má hra p. *Müllera* v sobě skutečně
něco vytríbeného a svědčí o velmi mnoho vkusu. Přede-
hra byla dobře zosnována ano i thematické vedení
hlasů bylo pozorovati; toliko něco kusá technická pe-
dální sběhlost byvší plynnému vyvedení themeu nepří-
znivá, seslabila dojem celku. Píseň „Wir werfen uns“
byla v duchu choralu harmonisována; avšak mezi hry
neuspokojily nás v té míře. Věty při vydržovaném
bassovém tónu a současném *vedení* středních hlasů
v *tercích* neb *sextách*, zůstanou vždy trivialní, to musí
sám pan Müller vyznati a za tou příčinou dlužno se
téhož způsobu vystříci. Dohry naproti tomu, sem tam
imitace obsahující byly úplně dostatečné. „*Pleno*“ před
pozdvihováním je velmi neslušné. „*Pange lingua*“
bylo v celku dobře harmonisováno; avšak „*cantus fir-
mus*“ tohoto choralu připouští tu a tam mocnějšího

bassu než jej pan Müller vyvinul. Konečně musíme se ještě o té okolnosti zmíniti, že pan Müller příliš melismaticky průchodních not užívá, čímž hra jeho ochuraví; taktéž bylo by dlužno, zmenšeného septimového akkordu za příčinou jeho příjemné sladkosti se častěji vystříci, anto hra okamžitě jako pižmem proniknuta *sentimentální a necírkevní* dojem na obecnostvo působí.

(Pokračování.)

Gluck a Mozart.

Dva obrazy ze života, podává Karel Adámek.

(Pokračování.)

III.

„Ještě nepozbýváte naděje, že se dostane naše opera na den narozenin arcivévodkyně Isabelly k provozování?“ tázal se vysoký, vyzáblý muž, kapelník Hasse, nízkého mužika ostrých a významných tahů, korunovaného básníka Metastasia, kterýž honosiv se velikou řadou děl, sám jednou se vyslovil, že má co dělat, aby své vlastní dílo poznal. Bylo to pro něho v pravdě nesnadné, neboť 63 oper a zpěvoher, 12 oratorií a 48 kantát se honosilo jeho textem a mimo to ještě mnohý krásovědecký spis nesl jméno jeho. A kapelník Hasse mohl totéž tvrditi o sobě.

Tak zručně, rychle a povrchně komponoval, že mu ani Metastasio texty psáti nestačil. Ano stalo se, že k jednomu textu vícekrát hudbu složil. A tyto muže, kteří v parovozu k velikému cíli ruka v ruce spěchali, vížila úzká páska přátelství, a co přátelé a zastavatelé i zástupcové *školy staré*, vynaložili se všemožně, by zamezili vyplnění plánu Gluckova. Jeho opera Orfeus neměla být provozována.

„Nepozbívám naděje,“ opětoval určitě Metastasio, „císařovna jest rozhorlena nad Gluckem a jeho hudbou, již se *pohanskou* nazývati naučila. Avšak líčil jsem hudbu tuto vši silou a mocí, jež mi dosud od Mus ponechány jsou. Císařovna se chvěla při řeči mé. A pak plná nevole zvolala:

„Bohdá, že takové zločinění neposkvrní neskalené jméno Marie Theresie!“

„Vás svět za výtečníka uznal, a co takového vás také ocenil. Netřeba nám, aby začátečník beze jména, jemuž jste vy zdobe svými texty jeho hudbu ku jménu poněkud pomohl, měl rozsévati pohanství v národ náš. Doufám, že slova ta nám zaručují výsledek.“

„Zaručovala by, řekněte, kdyby u dvora nebyl novotářský arcivévoda Josef a kdyby ve Vídni nebyl oblíbený Haydn, kterýž se ku straně Gluckově přichýlil.

Maria Theresia ač jest velká co císařovna, nepřestala přec býti slabou ženštinou, dobrou matkou, kteráž by ledově se odvracela od dítek prosících. Že Josef bude se snažiti, aby Orfeus provozován byl, netřeba dokládati, neboť máme toho zřejmý důkaz. Dnes jest celá Vídeň hnuta zprávou, že bude Orfeus provozován. Nevím arcif až dosud co na tom pravdivého. Byloť se cos podobného očekávati,“ dokládal Hasse.

„Ale pane kapelníku, nepochopuji, jak můžete tak okamžitě myslí pozbytí? Nepoznáváte-li, že bude-li Orfeus dáván, naše dlouholetá sláva jest vsazena? Kdo může stavět na vrtkavost hmoty obecnostva? Jemu neplatí mnohdy ani ryzost a velikost umění, ani vysokost hudby a básně, avšak choutka, okamžitý dojem na mnoze roztenuje přichylnost neb oblibu, staví slávu aneb pád. Což myslíte, že můžeme se založenými rukama na počínání toto, na útok na slávu našich jmen pohlížeti? Byli bychom blbové!“ — rozjařeně mluvil Metastasio.

„A jaké vyvážnutí z oka tohoto?“ tázal se málo-myslně Hasse.

„Vy jste dvorní kapelník. Zpěváci i zpěvačky opery hudbou vaší přilnuly k nám. Je-li co snadnějšího jako popudit, podrážditi je proti Gluckovi, proti hudbě jeho? Hudba ta co původní a nová bez toho je na nejvyšš podráždila. Musí se nově učiti, a přec se domnívali býti mistry a mistryněnci v odborech svých. I oni utrpí Gluckem morální porážku. Víte dobře co to jest, opřou-li se tyto moci proti skladateli. Jak snadno tu bývá i s dílem svým pohroben. A síly tyto musíte pobouřiti.

Než bude možno Gluckovi, kterýž jest arcif dosti energický a stálý, operu tak daleko přivésti, aby se mohla dávat, uplyne dávno těch několik neděl před narozeninami arcivévodkyně Isabelly. Nebude možno operu jeho dávat, bude dávana přirozeně opera naše, a lid bude mysleti, že Gluck poražen a nově že se leskne tím jasněji hvězda naše. My budeme mít morální výhru, Gluck bude morálně poražen.

A kdo jednou takovou porážku před obecnostvem utrpěl, tomu jest nesnadné později povstáti.“

„Návrh váš jest, signore, dobrý! Možno, že se mi poštěstí jej provésti,“ odpověděl Hasse.

„O zpěváky a zpěvačky mi nejde, avšak nevím, přemohli intendanta hraběte Durazzo, kterýž jest hudbou Gluckovou úplně okouzlen. Vynaložme vše, neboť se jedná o prohru všeho.“

Gluckova stálost a ráznost přemohla veškeré překážky, den narozenin se přiblížil a Gluck byl přichystán k boji.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Z Prahy.

Slavovské divadlo. Toto desítidení nebylo bohaté na operní představení. Slyšeli jsme opery Mozartovy totiž Figarovu svatbu dne 2. srpna, v níž sl. Schubertova a p. Krén vystoupili, pak Don Juan dne 4. srpna, v nížto paní Marie z László-Doria svým krásným přednesem, znamenitou školou a uhlazenou hrou se vyznačila. Dne 8. t. m. dávala se „Norma,“ kteroužto úlohu paní László-Doria velkolepě provedla. Hlas její, jenž 2¹/₂ oktavu zaujímá, není sice velký avšak příjemný, koloratura a technická sběhlost její velká a neúhonná, přednes cituplný. Zvláště vyznačila se paní László-Doria v arii „Casta diva,“ v nížto její mezza voce překrásně se vyjímal. Vedle ní vyznačila se též pí. Prause-Kainzová.

— Pan Ant. Benevic pozván jest od Mozartea v Solnohradě, by účinkoval při slavnostním koncertě, jenž se za příčinou otevření železnice Linecko-Mnichovské odbýváti bude. P. Benevic odebral se včera na dotčené místo.

Pan Jos. Nesvadba složil kapelnictví u divadla Krollova v Berlíně a převezme na zimu řízení italské opery u divadla „Viktorie“ v tomž městě.

— Pan Jakub Schwarz, jenž několikrát v českých besedách v konviktě zpíval, obdržel místo co první barytonista u divadla v Solnohradě.

— Předěslou neděli měli jsme příležitost slyšeti velmi nadanou altistku, slečnu Marii Körschnerovu, kteráž solo v Cherubinově offertorium s příznivým výsledkem zpívala. Hlas sl. M. Körschnerovy, kteráž u p. Emmingra dramatický zpěv studuje, je velmi silný, zvučný a objemný a slibuje jí při pilných studiích krásnou budoucnost.

— V neděli dne 12. srpna bude se v chrámě Týnském o 9. hod. ráno provozovati velká mše od mladého a duchaplného skladatele, p. Martina Nováčka, ředitele kůru v Bílé Cerkvi v Banatě. Upozorňujeme milovníky kostelní hudby na toto v ohledu modulací zajímavé dílo.

— Pan Martin Nitka, druhdy žák zdejšího konservatoria, stal se skutečným členem dvorní kapely v Karlsruhe.

— Uprázněné místo učitelské pro flétnu na zdejším konservatoriu obdržel p. Vilém Blodek, jenž více co pianista než co flétnista znám jest. Divíme se velice, že ředitelství jednoty k zvelebení hudebního umění kandidáty o ono místo se ucházející, k veřejné produkci na flétnu, jako se to jinde děje, nepřipustilo. Jistě by bylo místo jinému kandidátu připadlo.

— Naše oblíbená altistka sl. Schmidtova, opustí co nevidět jeviště, aby se provdala.

— Pan Bachmann navrátí se zdrav z Gleichenberku a vystoupí po pohostinských hrách Stegrových co I. tenzi v opeře téhož jména od R. Wagnera.

— Náš rodák, p. M. Hrubý, bassista od divadla z Freyburku, přibyl do Prahy a odebere se ku konci téhož měsíce do Rotterdamu, kamž nyní engažován jest.

— Pan Petr Veselský, ředitel kůru v Kutné Hoře a co spisovatel český chvalně známý, chová ve sbírce své dle našeho zdání pravé unicum svého způsobu, totiž „Aspergies“ a čtvero mší od Alardusa de Gaucquiero vydané v největším foliu tiskem v Antwerpeně r. 1581. Iniciálky (začáteční písmeny) jsou pravým mistrovským kusem knihtiskařského umění. Mše tyto věnovány jsou arciknížeti Matyášovi, u něhožto Alardus dvorním hudebníkem byl. Celé dílo je velmi dobře uchované a sloužilo by každé hudební sbírce k ozdobě. Pan Veselský hodlá toto dílo za 60 zl. r. čís. prodati.

— Naše krajanka slečna Rosa Hagnova dávala dne 4. srp. v Bílé Cerkvi v Banatě v sále u zlatého slunce koncert, při němž městská kapela a mnoho ochotníků pod výtečným vedením duchaplného skladatele p. Mar. Nováčka spoluúčinkovala. Slečna Hagnova zpívala mezi jiným též Škroupovu píseň „Kde domov můj.“

— Pan Stára, jenž mnohá leta co první učitel v Jirankově ústavu pianu vyučoval, zadal o dovolení k zřízení pianního ústavu. Pan Stára je co výtečný učitel pianu chvalně znám a dosáhne zajisté hojného účastenství. Jak doslycháme, obdržel též p. Micko, učitel v Maydlově ústavu, dovolení k založení podobného ústavu.

— Hudební literatura. Tyto dni vyšel nákladem činného obchodníctví v musikaliích p. Kristofa a Kuhé pátý sešit „Záboje“ obsahující čtvero zpěvy: Lovecká od Ed. Nápravníka, Hymna večerní od Jindř. Pecha, Cikánská od Fr. Kavána. V tomž skladě vyšly „Československé prstonárodní písně, jak se na Moravě zpívají, trojhlasně sestavené od Hynka Vojáčka, Vsackého. Písně tyto vynikající lahodnou melodií jsou velmi obratně sestaveny a zbudí při dosti dobrém provedení velkého účinku. Vedení hlasů je velmi přiměřené a časem překvapující.

— Nákladem R. Veita vyšlo od zdatného skladatele p. Žaskovského offertorium do B (Misit Deus misericordiam suam) pro čtyry mužské hlasy. Je to velmi zdařilá práce a stojí 60 kr. r. č.

(K. E.) **Z Chrudimi.** (Mše Tomášková. — Zpěv. sbor.) Na den proměnění Páně dne 6. srpna slyšeli jsme v zdejším chrámu Páně tak zvanou korunovací mši od Tomáška. Tato krásná mše, v níž nejvíce Agnus vyniká, byla od zdejších pánů ochotníků až na některé malé chyby výtečně provedena. Chyby ty však celku nerušily a dají se tím omluviti, že nyní v čas žní pan ředitel nemůže mnoho zkoušek držeti, poněvadž zdejší hudebníci větším dílem polní prací zaměstnání jsou. Za graduale bylo vloženo duetto „Ave Maria“ od našeho ředitele kůru p. Fr. Horálka, absolvovaného žáka konservatoria. Jest to skladba duchaplná a v dobrém slohu psána. Co se naší hudby kostelní týče, můžeme býti v celku ještě spokojeni, zvláště o větších slavnostech, jinak to arci vypadá v obyčejnou neděli, než doufejme, že se to zlepší. Večer na to byl v zahradě k oslavení jmenovin naší milované paní krajské zhotoven pěkný ohňostroj, při němž se několik čtvero zpěvů od zdejšího zpě-

váckého spolku zpívalo, z nichž zvláště „na vlast“ od Škroupa a pak jeden německý vynikl. Při provozování těchto čtvero zpěvů, které bezúhonně přednášeny byly, myslil jsem si, jak krásné by to pro naše město bylo, kdyby se onen sbor v spolek proměnil. I zde musíme opět doufat, že se to stane.

Z Hlinska. (Oprava varhan. — Requiem. — Zastaveničko. — Opravené varhany. — Requiem za Fr. L. Čelakovského.) Sr adostí sdělujeme, že se oprava zdejších varhan blíží ku konci. Obezřelý varhanář pan Viktor z Prahy se uvázal v důkladnou opravu. Musíme vzdáti vroucí díky velectěnému p. c. k. přednostovi V. Hrušovi, zesnulému vikáři p. Fr. Syrovému, jakož i účinnému p. řediteli kůru a všem podporovatelům podniku tohoto. Značná překážka prospěchu zdejší hudby kostelní bude překonána. Doufáme, že se panu řediteli kůru poštěstí urychlití žádoucí její vývin a rozkvět. Dne 16. t. m. zemřel zdejší biskupský vikář velebný pan Fr. Syrový. U pohřbu jsme slyšeli pěkné české requiem od Dobrovského. Provedení bylo dosti zdařilé a opět se osvědčilo, že srozumitelná slova jsou hlavní podmínkou, máli zpěvem kostelním povznešen býti duch lidský k zbožnosti. Povznesení toto jest pak hlavním účelem hudby kostelní. Při slavném pohřbu účinkoval též zdejší hudební spolek s dobrým úspěchem. Bylo by žádoucí, kdyby se ve prospěch vlastní pp. hudebníci téhož spolku častěji v provádění skladeb kostelních zúčastňovali, prospělo by se tak podstatně zdejší kostelní hudbě, oni sami by pak nabyli i v oboru tomto jakés umělosti, neboť hudba kostelní pro hudebníka, jenž chce hudebnímu umění úplna vyhověti, mnohem důležitější jest hudby taneční. V předvečer Svatojanský uspořádali pp. učitelové velectěné paní Anně Hrušové, choti c. k. okresního přednosty, zastaveničko. Zpívány dva čtvero zpěvy české a dva německé. Z českých hlavně byl pěkně přednešen „Slávy květ.“ Což nelze obrátit se k hojnému zřídлу výtečných českých čtverzpěvů, k Záboji, nelze-li v hojně zásobě starších čtvero zpěvů výtečných skladeb k účeli onomu nalézt? Milujme své a ctěme cizí! — Nezavrhuji skladby německé, doufám však, že prospěšnější jest v městech ryze českých provádět alespoň v převaze když ne úplně skladby české*). — Opět jsme slyšeli krásnou mši Schiedermayerovu do C u zdařilém provedení dne 5. t. m. Provedení mše této můžeme nazvati dokonalým; k tomuž výsledku přispěly též dokonale opravené varhany, na něž se můžeme nyní pyšnit. Důkladná správa výtečného nástroje tohoto svědčí o umělosti i zběhlosti pana Viktory. Co Graduale proveden výtečný čtverzpěv E-dur, mimo zpěváky se vyznamenal výtečný houslista p. Moravec v solové partii; offertorium bylo od Prombergra do F-dur, solový oddíl varhan v pravdě krásně E. Veselský provedl. Radostí nás naplnilo oznámení, že se 6. bude odbývati zpívaná smuteční mše za slavného básníka Fr. Lad. Čelakovského. Radost naše nebyla také zklamána. Po výtečné předehře smuteční od Václ. Frimla, již pan Emil V. výtečně provedl, následovalo české requiem od Dobrovského. Skladba tato velebná chvalnou snahou a obětavostí p. ředitele kůru, i pánů spoluúčinkujících došla krásného výsledku. Koneční čtverzpěv „Animas fidelium“ od Horáka důstojným způ-

sobem slavnost tuto dokončil. U hlavního oltáře četl veleb. pan farář v odpočinku M. Rybička smuteční mši, u oltáře postranního veleb. pan Freiesleben. V chrámě byl postaven krásný katafalk velectěným p. předsedou spolku tkalcovského, na něm spisy Čelakovského zastřeny černým závojem, v popředí zavěšen nápis: „*Slavme slavně slávu Slávův slavných!*“ Fr. Lad. Čelakovský, největší básník Čechoslovanů, nar. března 1794, zemř. 5. srpna 1852. Veřejné díky vzdáváme zdejšímu velebnému duchovenstvu, zasloužilému p. řediteli kůru i všem pp. spoluúčinkujícím hudebníkům, že se na návrh propůjčili k oslavení památky slavného Čecha.

K. A.

—b— **Z Kutné Hory.** (Hudba kostelní) Bývá to zde již v obyčeji, že náš horlivý ředitel chrámové hudby p. P. Veselský o to péči vede, aby při zvláštních chrámových slavnostech též hudba chrámová důstojným způsobem zastoupena byla, a protož vždy o provedení nějaké klassické skladby se postará. Tak bylo též i dne 25. lipna na den sv. Jakuba, co patrona zdejšího arciděkanského chrámu. Slyšeli jsme tenkrát slavnostní mši z D od Diabelliho, Graduale od Rōdra a Offertorium od Eyblera. Provození celku bylo bezúhonné, zpěvy i orchestr, který jak pozorovati bylo mnoha ochotníky sesílen byl, počínali si velmi čestně, a jedině vytykáti lze, že dřevěné dechové nástroje úplně s ostatními nástroji a varhanami nesouhlasily, což zvláště při klarinetovém solu v offertorium uráželo. Což pak by se tomu odpomoci nedalo? Bych zde mši rozebíratí chtěl, byloby zbytečné, neboť jest dosti známá, přec ale vyznati se musím, že mocný dojem na mne učinilo Kyrie, zvláště v tom místě, kde v chromatickém postupování lid o smilování prosí, tak jakoby sepjatýma rukama po kolenou k trůnu se vlekl, pak to velebné v unisonu zpěvy držené „qui tollis.“ V „Credo“ nejzdařilejší část jest slavné „et resurrexit,“ „Benedictus“ a zvláště „Agnus“ jsou částě v každém ohledu zdařilé, a soudím že velmi dobré jest, že celá mše nijakými solovými částěmi promíšena není. — Graduale přednešeno bylo v solové části příjemným tenorovým hlasem s patřicím výrazem, totéž platí o solové části soprano v offertorium. Byla to vůbec pro milovníka a ctitele chrámové hudby pravá pochoutka. — Více o chrámové hudbě zdejší promluvíti ponechám si na dobu příští, a poukáži upřímně na její vady i přednosti bez vsí vášně neb náruživosti, nýbrž jen z lásky k věci, která člověčenstvo šlechtí, nábožnost povzbuzuje a krasocit probuzuje jakož i o vzdělanosti svědčí: a které tedy napomahati povinností jest každého vzdělance.

Z Mnichova Hradiště. (Zpěv spolkový. — Koncert.) Předěšlý měsíc byli spojení zpěváčtí spolkové z Ml. Boleslavi a z Josefova Dolu ve Zvířeticích, kdež rozličné skladby zpívali; nebyv přítomen, nemohu žádného soudu pronésti. Proslýchá se, že koncem srpna jmenovaní spolkové do Hradiště přibudou a se zdejší soukromou společností zpěváků rozličné (doufáme že z větší části české) skladby přednáseti budou. Již napřed se na toto vyraženi těšíme. Dne 17. v předvečer narozenin J. V. císaře budeme zde míti velezajímavý koncert, alespoň co do programu jež zde sdělují: I. oddělení. 1. Vojáčkova 7. ouvertura. 2. Proslov. 3. Pozdravení pěvcovo, čtvero zpěv od V. H. Veita. 4. Dvě české písně s průvodem

*) Souhlasíme s Vámi.

piana. 5. Smíření. Čtvero zpěv od dra. Tragy-ho. II. oddělení. 6. Ouvertura ze slovanských písní od Tittla. 7. To se nesluší. Deklamovánka od Tyla. 8. Těšme se blahou nadějí. Husitská píseň od Krova, pro piano transcribována Lisztem. 9. Arie z Libušina sňatku od Škróupa, s průvodem orchestru. 10. Quodlibet z českých národních písní od dra. Linhardta. O kostelní hudbě přístě.

Z Nepomuku. (Kostelní hudba. — Zpěv. spolek.) Aby se nemyslelo, že se u nás jen málo aneb dokonce nic o zvelebení hudby kostelní dbá, nakreslím jen poněkud stav věcí, a udám na příklad den včerejší. Provozovala se v chrámu sv. Jakuba velká mše (do B-dur) od Konr. Kreutzera zcela čistě a uhlazeně; Graduale (do Es-dur) od Ant. Diabelli-ho, duett pro bass a tenor bylo od pp. Ticháčka a Hellera bezúhonně předneseno a sborové offertorium (do D-moll) od J. Eyblera čistě vyvedeno. Jak nadznamenání páni solisté tak i sl. Buchalova svým krásným vyniká přednesem. — Zdejší městský početvedoucí p. Aug. Heller hodlá nám v brzku sestavením divadelního ochotnictva několik večerů příjemně zkrátiti; přejeme jeho podnikání tím hojnější podpory, an jeho horlivá snaha k dobrému toliko čelí účelu! Zdaž-li pak i my se dočkáme ještě té radosti, dle příkladu jiných měst i v našem Nepomuku viděti „zpěvácký spolek“ utvořený? Dejž Bůh, aby se v brzku uskutečnilo toto přání tak mnohého ze zdejšího obyvatelstva!

(XY.) **Z Pardubic.** (Zpěv vůbec. — Učitelská porada. — Zkouška.) Zpěv uslechťuje jak známo, srdce, povzbuzuje a rozjařuje, konejší a vyjasňuje mysl lidskou, a proto také v nynější době se více k zpěvu přihlíží, a dle vyššího nařízení zavádí se co předmět ve všech školách národních. Uvedu na tomto místě dvě příležitosti, kde se také o zpěvu rokovalo. Dne 26. lipna byla v Pardubickém okresu pod předsedou důstojn. školdozorce p. děkana Frant. Černého učitelská porada, v které se mezi jiným o hudbě, zvláště ale o zpěvu jednalo. O 8 hodinách ráno zpívala se v klášterním kostele školní píseň „Chvála panny Marie“ dle kanciálu Králo-Hradeckého se sopranovými a altovými soly, jež dva realisté přednášeli. Hlasy byly vycvičené, přednes zbožný. Hned při početí porady mluvil veled. p. školdozorec o zpívání při zdejších školních mších, o vyučování zpěvu na zdejší hlavní a realní škole, a povzbuzoval veškeré přítomné učitelstvo k horlivému pěstování hudebního umění, a poukázal na morální i také materialní výhody, ježto postupné a pravidelné cvičení v zpěvu a hudbě dětem poskytuje. P. děkan dokončiv o zpěvu vůbec, schválil myšlenku zařízení zpěváckého spolku v Pardubicích a tázal se zdejšího činného realního učitele p. Frant. Jandy, jak dalece se v zřízení spolku pokračuje a jaký účel se mu vytknul? Načež p. Janda asi takto odpověděl: „Od některého času se v našem městě neobyčejná láska ku zpěvu ukázala, takže několik milovníků hudby se o to zasadilo, by zpěv. spolek, jako v jiných městech naší milé vlasti, se i tady zavedl. Ledva že se tento návrh pronesl, bylo v krátkém čase 45 vážných mužů z města našeho získáno, kteří vlastnoručně potvrdili, že milerádi

ku spolku chtí přistoupit. Účel, jež si v působení vytknuli, jest: „Podporování kostelní hudby a zbuzování lásky ku zpěvu!“ Pan děkan byl s odpovědí spokojen a doložil ještě tuto pravdu: „že velká duševní moc v dobře provedeném sborovém pění spočívá, na př. v choralní mši, requii atd.“ Dne 30. lipna odbývaly se tady celoroční zkoušky na naší reální škole. Zkouška vypadla dobře; chei se jen zde o školním zpěvu zmínit. Po sv. náboženství pje mládež vždy jednu kostelní píseň, pak po každém předmětu pro občerstvení ducha přiměřené světské. Nejvíce se líbilo známé a velebné: „Pange lingua gloriosi,“ načež následovala tatáž píseň v české řeči: „Jevte ústa velebného,“ pak písně: „Klekání“ a „Bundeslied der Schüler“ přítomné hosté rozehrály. Že se mají všechny dříve zavedené kostelní písně dle předepsaného kancionálu cvičit a opakovat, nahlídně každý, neboť mnohá krásná píseň zpívá se nyní překroucená a přejinačená v té neb oné obci. Každý národní učitel měl by si takových přetvořených písní povšimnouti a jak možná poopravit; neb zazrzavělé věci musí se školou vybrousit. Píseň „klekání“ jest velmi melodická, činí velký dojem na posluchače. Tatáž píseň jest v posledním svazku „Škola a Život“ vytištěna. Zkouška se skončila dojmavým pěním národní hymny.

Z Vysokého nad Jizerou. (Hudební poměry.) O pečlivém působení předešlého pana měšťanosty svědčí nejlépe hlavní farní škola, která se u nás letošním rokem otevřela; neboť k docílení toho bylo zapotřebí značné zákonem vykázané jistiny, z které s nejenom škola vydržovati, ale i slušné čtyř učitelův vyplácti má, anto školní plat daleko tolik nevynásí. K tomu nemělo město školního domu, a i ten byl zakoupen a náležitě zřízen. Mimo to postavil se nový hřbitov, zřídily se pravidelné cesty, vysázelo se vícero krásných stromořadí — vše zajisté s nemalým nákladem. Také se k opatření nových varhan z rozličných příspěvků hezká částka nashromážděla, že jest jen třeba stejně pokračovati, a chrám Páně v brzku byl by obohacen pokladem duše věřících z prachu země k nebeské vysosti unášeje. Nyní opravdu srdce bolí, na kůr našeho chrámu poukázati. Hudební nástroje zde nejsou; a abych tak řekl, je tam jen skrovná hromádka dřeva a plechu, něco a nic. Basa zastupuje zde místo varhan, ale taková basa, že jí toho jména škoda; potom ani naskrz strunami potažena není, neboť hlavní strunu nahraňuje provaznická šňůra. (Dokonč.)

Videň. Tenorista Wachtel obdržel při zdejším dvorním divadle za pohostinské hry v 10 měsících 20.000 zl. r. čís.

L i s t á r u a.

— V kanceláři pro opisování a překládání dostali se následující kusy pro pianisty: ouverturu k tragedii „Alexej“ od L. Procházký, která se s velkým úspěchem v koncertě akad. čt. spolku provozovala, dále idyllu od Kuhe (z Eližbětina album), sonatu G-moll od slavného L. Duska, kteréžto kusy vzláště ku koncertům a besedám se hodí.